

Propostas Didácticas

Melide. J.M. FUCIÑOS BUJÁN, ca. 1910 (Arquivo Irmáns Fuciños Gómez)

Este caderno recolle propostas didácticas sobre os contidos do Museo do Pobo Galego. Trátase dun documento orientativo que pretende servir de ferramenta para aproveitar ao máximo os contidos do Museo desde os coñecementos cos que xa contan as persoas destinatarias.

Dado que os contidos do Museo son moitos e moi amplos e de cara a obter un mellor aproveitamento didáctico, aconséllase non tentar abranguer tódolos temas contidos no Museo nunha única sesión. Nós propomos a división en roteiros: un dedicado ao propio edificio contedor do Museo e á colección de pintura e imaxinería que aquí se custodia. Outro ao redor das salas de Prensa e Imprenta, ámbolos dous temas moi significativos desde o punto de vista cultural e do número e importancia dos profesionais dedicados a estes dous mundos en Galicia. Os outros catro restantes dividen a colección etnográfica do Museo en Mar e Campo, Oficios Espazo construído e Sociedade.

No momento de organizar unha actividade no Museo, é dicir, fóra do espazo habitual dos e das participantes, este é un aspecto que cómpre ter en conta. No caso dos grupos escolares débese observar que o Museo non é a escola e as actividades levadas a cabo nel non seguen a mesma dinámica nin teñen porque ter as mesmas pautas de comportamento que nun aula. É certo que hai que transmitirles que se trata dun espazo público, compartido con máis visitantes pero é factible e desexable traballar tamén coa sorpresa e coas expectativas dos participantes.

Obxectivos

Con esta proposta preténdese entre outras cousas:

- Procurar a participación do grupo ao redor dos temas tratados.
- Interrelacionar os coñecementos previos das persoas destinatarias cos que van tratar ao redor do Museo.
- Profundar en conceptos como tradición, cultura, comunidade ou outros susceptibles de ser tratados en relación ao Museo.
- Incentivar un diálogo crítico e creativo en relación aos contidos fomentando xuízos persoais froito da reflexión.
- Impulsar unha identificación positiva co seu contorno cultural.

E sen esquecer que o obxectivo primordial desde o Museo é acadar que o patrimonio cultural se utilice como recurso educativo e como instrumento de comunicación co que construír coñecemento.

Metodoloxía

No momento de comezar a traballar con esta guía e cos contidos do Museo cómpre definir previamente que é o que se vai facer en cada visita e sobre que aspectos ou áreas queremos incidir.

Recomendamos que os grupos non sexan moi grandes - 25 está ben e 15 é o máis axeitado- pero de seren moitos - somos conscientes das ratios de aulas e dos custos de desprazamento para calquera grupo- é mellor dividilos, ben facendo un mesmo roteiro e dando comezo á visita por distintas salas ou ben realizando roteiros diferentes con obxectivos comúns.

Como xa se falou con anterioridade, a visita ao Museo desenvolverase buscando e incentivando a participación activa do público. Posto que cada grupo terá unha dinámica de traballo distinta, non se deberían marcar previamente unhas pautas ríxidas. Desta maneira, promoverase unha implicación reflexiva, crítica e de diálogo.

Con estes fins, facemos unha serie de propostas de traballo para cada un dos roteiros deseñados desde o Departamento de Educación e Acción Cultural. Porén, somos conscientes de que o tipo de propostas dos cadernos son máis adoitadas para os escolares aínda que moitas delas implican a entrevista e/ou a busca de información no seu contorno inmediato, entre as persoas maiores que son as depositarias. En todo caso trátase de suxestións susceptibles de ser modificadas en función dos intereses de cada grupo.

Como liñas metodolóxicas o Departamento de Educación e Acción Cultural propón ter en conta os seguintes aspectos:

- O traballo que se leve a cabo a partir destas propostas deberase adaptar aos coñecementos e grao de formación das persoas destinatarias.
- Deixamos á libre elección como se aborde o traballo sobre as propostas, mais nós recomendamos que sexa realizado en pequenos grupos cunha posterior posta en común fomentando o traballo cooperativo.
- O uso das novas tecnoloxías nestes traballos, sempre que sexa posible, é un portal de acceso a oportunidades de aprendizaxe.
- Fomentar o coñecemento da lingua e a creatividade literaria. Un bo traballo é o relacionado co significado das palabras. Facer unha escolla de verbas relacionadas cos contidos do museo, para profundar no seu significado e utilización (diferentes acepcións en diferentes contextos) e elaborar frases ou pequenas historias onde sexan utilizados os diferentes grupos de palabras.
- O traballo, a educación, o lecer, a infancia, as relacións afectivas, a maternidade, a morte ou o loito son outros exemplos dos temas que dependendo dos intereses, da idade e da formación dos destinatarios e destinatarias, pódense abordar a partir dos contidos do Museo e dos cadernos.
- Tamén cómpre ter en conta os intereses, a idade e a formación á hora de traballar este material xa que dependendo destas características, o uso pode ir desde a educación formal na escola ata a exercitación das capacidades cognitivas no caso das persoas maiores.

PROPOSTAS DIDÁCTICAS

ROTEIRO 1: O Conxunto de Bonaval e os fondos de arte

1.- A construción do convento de Bonaval data do século XIII. Facede unha pequena recompilación de datos históricos, políticos e sociais correspondentes a esa época no voso contorno.

2.- Domingo de Andrade foi o artífice do deseño do actual edificio do convento, construído a finais do s. XVII. Recompilade datos sobre este arquitecto galego do Barroco.

3.- Coñecendo o edificio que alberga o Museo do Pobo, puidemos descubrir que hai varios nomes da nosa literatura que están ligados a Bonaval. Desde Bernal no século XIII ata Castelao, os escritores e escritoras relacionados co Museo simbolizan a importancia das nosas letras. Lede estes catro fragmentos e explicade brevemente a temática da que trata cada un.

Chámanlle a “Marquesiña” e os seus peños endexamais se calzaron.Vai á fonte. Depelica patacas e chámanlle a Marquesiña.

Castelao

¡Alma nacional e ardente
canta anque che custe bágoas!
¡Teus cantares son semente!
Está cativa a roseira,
mais, despois de tanto inverno...
¡Galicia ha ter primaveira! (...)

Cabanillas

Has de cantar, meniña gaitera; has de cantar, que me morro de pena. Canta, meniña, na beira da fonte;	canta,daréiche boliños do pote. Canta, meniña, con brando compás, daréiche unha proia da pedra do lar.
--	---

Rosalía de Castro

A dona que eu am'e e tenho por senhor
amostrade-mh-a, Deus, se vos em prazer for,
se non dade-mh-a morte.
A que tenh'eu por lumes d'estes olhos meus
e por que choran sempr'; amostra-mh-a, Deus,
se non dade-mh-a morte.

Bernal de Bonaval

4.- No Panteón dos Galegos Ilustres soamente hai unha muller soterrada:
Rosalía de Castro. Comentade entre vós este feito e as posibles causas.

5.- A que se dedicou Domingo Fontán ?E Asorey?

6.- O Parque de Bonaval é un perfecto exemplo da recuperación dun espazo como lugar para o goce dos habitantes e visitantes de Compostela. Aproveitade unha visita ao mesmo para recoñecer as distintas zonas (horta, bosque, mina de auga e cemiterio) e as diversas especies vexetais e arbóreas que nel se atopan. Identificade os elementos arquitectónicos do antigo convento que podedes recoñecer desde o parque.

ROTEIRO 2: Mar e Campo

2.1- MAR

1.- O número de embarcacións que se empregaron en Galicia foi moi numeroso. Escollede unha zona da costa galega e buscade información sobre as embarcacións que se usaron e tamén das que se usan a día de hoxe. Hai similitudes? Que aspectos cambiaron?

2.- Elaborade un mapa no que se identifiquen as augas territoriais de Galicia e os caladoiros fóra da nosa comunidade nos que pescan os barcos galegos.

3.- Nun primeiro momento a actividade da pesca e o marisqueo era a máis importante relacionada co mar pero a día de hoxe, que outras actividades se realizan ao redor do mar?.

4.- Observade que agresións sofren pola acción e a explotación humana os nosos recursos mariños.

2.2- CAMPO

1.- Recollede e analizade información sobre determinados feitos históricos salientables relacionados co campo como: a introdución de novos cultivos, pestes, novos xeitos de explotación, cambios nos apeiros de labranza, éxodo rural e calquera punto susceptible de ser tratado.

2.- Indagade sobre a propiedade comunal e indicade se houbo algunha revolta veciñal relacionada con este tipo de propiedade. Que usos tiña? Quen se beneficiaba dela? Como está na actualidade?.

3.- Realizade un traballo de investigación sobre as maneiras de cultivo e a comercialización dos produtos do campo. Atopas similitudes co que se fai hoxe en día?

ROTEIRO 3: Oficios.

1.- A partir da escollla dalgún oficio con tradición no voso contorno, indagade sobre a evolución e as transformacións que sufriron. Investigade tamén se houbo algún oficio da zona que desaparecera e analizade este feito.

2.- Como xa sabedes algúns oficios tradicionais como os canteiros, afiadores e telleiros usaban unha xerga propia. Podería haber algunha similitude entre o uso destas falas e as xergas actuais que usa algunha xente nova?

3.- O fenómeno da emigración foi un dos factores que influíu sobre algúns oficios tradicionais. Facede un traballo de análise e reflexión en relación a este tema.

ROTEIRO 4: O Espazo Construído.

1.- Moitos muíños funcionaban a partir da forza da auga. Coñecedes outras construcións que aproveitaban este recurso natural para o seu funcionamento? Están presentes na vosa zona?

2.- Facede un inventario dalgún elemento da arquitectura popular do voso concello (fontes, lavadoiros, muíños, petos de ánimas, fornos, pontellas, pasos,...). En qué estado se atopan? Como se poderían recuperar?.

3.- Investigade se aconteceu algo salientable relacionado con algún destes lugares (coa súa construción, traslado ou desaparición; con algún evento social ou relixioso,...) e se deu pé a algunha lenda, conto ou cantiga.

4.- Analizade e debatede o tema da vivenda e as súas repercusións na nosa paisaxe. Credes que é válido que calquera terreo se converta en solar, que calquera espazo sexa susceptible de ser usado para a construción de vivendas?.

ROTEIRO 5: Sociedade, memoria e tradición.

5.1- Aldea, parroquia, relacións de veciñanza.

5.2- Propiedade, herdanza.

5.3- Intercambio, feiras e mercados.

1.- Facede un debate na aula en relación aos cambios acontecidos na concepción da familia, da casa ou das relacións de veciñanza.

2.- Informádevos sobre cales foron as diferentes épocas, os motivos e os destinos da emigración nos séculos XIX e XX na vosa comarca. Cal é a situación na actualidade? Como cambiou o panorama social cós emigrantes retornados e cós novos inmigrantes?

3.- Indagade sobre o tema das Feiras como sistema de comercio tradicional e a súa presenza hoxe en día.

4.-Facede un procura na rede sobre o consumo responsable e intentade establecer as relacións entre esta forma de comercializar os produtos e as formas tradicionais de facelo

5 - A través da proxección e posterior análise de películas como “Mamasunción”, “Sempre Xonxa” ou “O carro e o home”, podedes achegarvos á realidade de Galicia que se plasma na información deste roteiro.

5.4- Ciclo Anual.

5.5.- Ciclo Vital.

5.6.- Crenzas e medicina popular.

1.- Elaborade unha análise demográfica da vosa parroquia e comarca. Incluíde a evolución histórica. Comentade os cambios.

2.- Analizade a gastronomía popular. Facede unha recompilación dos pratos que máis se cociñan na vosa comarca. Percibides variacións en canto os ingredientes que conforman eses pratos e as maneiras de cociñalo na actualidade?

3.- Falando das Festas. Falade cos vosos maiores para recompilar información sobre os distintos festexos propios da vosa zona. Como se vivían e como se viven esas festas?

4.-En relación ao mundo simbólico, facede un videoforum a partir da proxección destas dúas películas: “Romasanta” e “O bosque Animado”. O guión deste videoforum pode tratar temas como a orixe das lendas, a súa función social, as variacións das mesmas por zonas ou a súa transmisión mediante a tradición oral.

5.- Vimos que na medicina popular utilizábanse diferentes herbas ás que se lles conferían propiedades curativas. Achegádevos á flora da vosa comarca. Fotografade ou debuxade as máis características e buscade información sobre as propiedades das mesmas.

5.7.- Indumentaria.

1.- Sería interesante reflexionar sobre a procedencia dos materiais, a industria téxtil, a función social e a comercialización dos tecidos e prendas de vestir usadas nos séculos XIX e XX.

2.- O tema da indumentaria esta presente nas nosas cantigas e no noso refraneiro popular, facede unha escollo dalgunha delas e analizade o papel da indumentaria en relación ao valor social como por exemplo no uso de determinadas prendas en momentos da vida concretos como o loito ou algunhas celebracións.

3.- A maneira de vestir esta fortemente vinculada a unha serie de valores sociais. Debatede sobre o valor das marcas.

5.8.- Música.

1.- A música e os bailes estaban presentes non só nos momentos de festa, senón tamén asociados a outros momentos da vida. Cales serían estes momentos? Axudádevos dos vosos maiores para atopar información ao respecto.

2.- Recollede nun libríño as distintas cancións e xogos coas que se divertían os vosos avós e avoas.

3.- Se tedes oportunidade, pórvos en contacto con algunha persoa que se dedique a recuperar a nosa tradición folclórica e organizade imparta charla con ela sobre os distintos aspectos desta expresión artística en todos os ámbitos (divulgación e intercambio cultural, recuperación do patrimonio, creación e experimentación artística, relacións sociais, benestar físico e anímico,...).

4.- Estudade como foron evolucionando as formacións musicais en Galicia. Cales puideron ser os factores da incorporación de novos ritmos e instrumentos? Con que intención aparecen as bandas de música ou os coros?

ROTEIRO 6: A imprenta e a prensa en Galicia

1.- A forma tradicional de fabricar o papel ten diferentes procesos que se poden relacionar coa forma de obter papel reciclado. Indagade sobre os pasos a seguir e o material necesario para fabricar o voso propio papel.

2.- Normalmente relaciónase a Gutenberg coa invención da imprenta. Pescuda sobre este feito e sobre a aparición da imprenta noutras culturas.

3.-Diferentes facetas culturais fóronse divulgando grazas á imprenta, entre elas as linguas.O primeiro impreso en Galego data do ano 1810, máis de trescentos anos despois da aparición da imprenta en Galicia. Reflexionade sobre as causas deste feito.

4.- A encadernación era un proceso moi meticuloso e manual. Experimentádeo elaborando un pequeno libro ou caderno reciclado diferentes materiais. Podedes decorar a portada e realizar a técnica do cosido.

5.-Ollando os primeiros xornais podemos observar as diferentes motivacións que produciron feitos salientables da nosa historia. Buscade datos históricos ou curiosidades en xornais que teñan relación co voso contorno.

6. Na sala hai obras de ilustradores galegos como Camilo Díaz Baliño. Moitos dos ilustradores do seu tempo desenvolveron tamén o cartelismo, a escenografía, o muralismo ou a ilustración gráfica en revistas. Busca máis autores e relaciónaos co momento histórico e obxectivos cos que as súas obras foron creadas.

